

KLÁRA TRSKOVÁ / 20. 4. 2020

Překračování hranic ve filmech Krakatit a Tajemství ocelového města

V období uzavření české státní hranice jsou na YouTube kanálu Česká filmová klasika volně ke zhlédnutí sci-fi filmy *Krakatit* a *Tajemství ocelového města*, které tematizují hranice územních celků a jejich překonávání. Oba filmy se opírají o naši kolektivní zkušenosti s historickým konceptem národního státu, který své obyvatele přísně trestá za nedovolené překročení hranic. Pokud bychom tuto historickou zkušenost neměli, ve filmech by se ztratila výrazná dějová zápleтка.

Film *Krakatit* vznikl na motivy románu Karla Čapka a jeho filmovou adaptaci režíroval v roce 1948 Otakar Vávra. Snímek tematizuje destruktivnost jaderného zbrojení, které hranice národních států překračuje. Hlavní postava inženýra Prokopa putuje v průběhu svého horečnatého deliria při operaci krajinou své mysli. Po vynálezu na dálku ovládané třaskaviny se inženýr dostává z Prahy na území cizí monarchie, aby zde pracoval v muničních závodech. Hranici symbolizuje „ohrada“ znázorněná ve filmu ostnatým drátem pod vysokým napětím a mršinou zvířete.

Přestože se inženýr Prokop pokouší o útěk a neustále o něm hovoří, stále setrvává na místě. Omezující hranicí se mu nakonec stává jeho vlastní osobnost – Prokop totiž potřebuje publikum, kterému by mohl předvádět výsledky své vědecké práce. Když mu pak uznání navíc vysloví mladá šlechtična, inženýr se ocitá na dostředivé spirále, která ho stahuje k výnosné spolupráci se zbrojním průmyslem. Prokop nakonec překročí hranici monarchie až v doprovodu ztělesněného ďábla.

V horečnatém deliriu se nachází i hlavní postava filmu z roku 1978 s názvem *Tajemství ocelového města*. Malý chlapec Viktor překonává hranici v improvizovaném balónu.

Viktorův let pod vojenskou palbou připomíná útěky přes československé hranice (například přelet rodiny Roberta Hutýry do Rakouska v roce 1983 v amatérsky sestrojeném balónu). Na jeho včasném a úspěšném přeletu z Ocelového města závisí životy obyvatel sousední Fortuny. I tento snímek vychází podobně jako *Krakatit* z vědecko-fantastické literatury, v tomto případě se jedná o román francouzského spisovatele Julese Verna.

Ve filmu proti sobě stojí dva městské státy – první představuje industriální tvář modernity a je násilný a výbojný. Druhý si nechal postavit buržoazní doktor podle urbanistického plánu svého zetě. Palácové dekorace „krásného města“ Fortuny stojí v opozici k industriální šedi na druhém břehu. Ačkoliv je hranice v podobě řeky přísně střežena, města vysílají na druhý břeh své zvědy. Vedlejším produktem hranice je potom koncept nepřítele. Díky němu je možné ve jménu obrany vlastního státu zabíjet bez morální odpovědnosti, podobně jako to dělá inženýr Marcel v Ocelovém městě.